

ліджень Перш за все, це стосується створення жорсткої фінансової структури, сильних інститутів і державної політика щоб направляти еволюцію фінансової сфери. А національний банк повинен виступати в ролі кредитора останньої інстанції, щоб позбавити економіку «поганих» боргів і тим самим попередити фінансову нестійкість економіки.

Список використаних джерел

1. Бердяев Н.А. Философия неравенства.: монографія/Н.А.Бердяев. – М.: ИМА–ПРЕСС, 1990.–286 с.
2. Кейнс Д. М. Общая теория занятости, процента и денег./ Д.М. Кейнс. – Избранное. – М.: Эксмо, 2007.– 224 с.
3. Медвідь Т. Глобалізація як каталізатор розвитку фінансових інновацій банків / Т. Медвідь // Ринок цінних паперів України. – 2007. – №9–10. – С. 21–27.
4. Мишкін Ф. Фінансові інновації: передумови виникнення та еволюція форм / Ф, Мишкін // Фінансовий ринок України. – 2008. – №5. – С.21–24.
5. Minsky H. Can 'It' Happen Again? M.E. Sharpe/ Minsky H.– N. Y, 1982,– 453 с.

Annotation. The article reveals the problem of global financial instability of the economy caused by changes in monetary system, especially by specificity of modern money and financial innovations, whose turnover is poorly controlled by the government

Key words: global financial instability, financial innovations, innovative financial product, financial innovation process.

УДК: 338.439: 351.746

Стадник М.Є., к.е.н., доцент Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів

МІСЦЕ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто місце продовольчої безпеки в системі національної безпеки. Вивчено її трактування різними авторами, а також дано власне бачення цієї проблеми. З'ясовано правомірність віднесення проблеми забезпечення населення прісною водою до підсистем продовольчої безпеки.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, продовольча безпека, продовольче забезпечення, продовольча криза.

Постановка проблеми. Рівень розвитку будь-якої країни визначається добробутом її населення, а рівень її безпеки – ступенем захищеності її громадян. Оскільки основною фізіологічною потребою людини є потреба у достатній кількості продуктів харчування необхідної якості та складу, то продовольчу безпеку можна вважати основним складовим елементом національної безпеки країни.

Продовольча криза в сучасному світі підриває здоров'я більше одного мільярда чоловік і безпосередньо загрожує чверті населення країн, що розвиваються, нормальним умовам життя та праці в цих країнах, а також до 5% населення розвинутих країн. За даними експертів ООН, протягом двох останніх десятиріч через недоїдання і голод щорічно вмирало близько 50 млн. осіб. Найбільш важкий стан із забезпеченням продовольством населення у 40 найбідніших країнах світу, які входять до так званої «зони голоду», що охоплює екваторіальну частину Африки і

Південно-Східну Азію [1, с. 33].

Катастрофічні масштаби голоду разом із зниженням народжуваності, здоров'я населення, виснаженням природних ресурсів, зростанням екологічних проблем підкреслюють важливість продовольчої безпеки як складової національної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формування та регулювання продовольчої безпеки усіх рівнів присвячували свої праці такі фахівці як: Амбросов В.Я., Бабенко А.А., Балабанов В.С., Білик Ю.Д., Бойко В.І., Борщевський П.П., Бузовський Є.А., Власов В.І., Галушко В.П., Гудзинський О.Д., Гойчук О.І., Данилишин Б.М., Дейнеко Л.В., Доманчук Д.П., Дорогунцов С.І., Івануха Р.А., Ільїна З.І., Калашнікова Є.Д., Кваша С.М., Крисанов Д.Ф., Лисецький А.С., Лукінов І.І., Маслаков В.В., Миценко І.М., Паламарчук М.М., Пасхавер Б.Й., Пістун М.Д., Прейгер Д.К., Олійник В.М., Онисько С.М., Румянцева Е.Е., Саблук П.Т., Стефанишин Б.М., Топіха І.Н., Точилін В.О., Трегобчук В.М., Фесина А.А., Хорунжий М.Й., Худолій Л.М., Черевко Г.В., Чершок Л.Г., Чумаченко М.Г., Шпичак О.М., Шубравська О.В., Юрчишин В.В. та інші.

Формулювання мети статті. Оскільки ж одностайності у трактуванні суті категорії «продовольча безпека» досі немає і чітко не визначено її місце у системі національної безпеки країни, то дане дослідження і було присвячене цим проблемам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Продовольча проблема – одна із найважливіших у всьому світі. У стратегії національної політики провідних країн світу вагоме місце відводиться продовольчій безпеці, як на внутрішньому, так і зовнішньому рівні. Усі ці країни мають закони, національні програми і заходи щодо забезпечення національної продовольчої безпеки. Завдяки підтримці вітчизняних агрови-робників та збереженню національних природних ресурсів розвинуті країни світу забезпечують стабільне продовольче постачання, зростання національної економічної могутності, розв'язання соціальних проблем, зміцнення міжнародних позицій.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» вказується, що: «Національна безпека України – не захищеність життєво важливих інтересів людини, громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам» [2].

У широкому розумінні національна безпека – це складна система, що складається з множини елементів – «безпек» нижчого порядку. Серед них різні дослідники виділяють військово-політичну, енергетичну, екологічну, інформаційну, соціальну, зовнішньополітичну, внутрішньополітичну, науково-технологічну, міжнародну, культурну, оборонну, духовно-релігійну тощо [2; 3; 4; 5; 6; 7]. Не заглиблюючись у правомірність такої структуризації національної безпеки, зупинимось детальніше на предметі нашого дослідження – економічній безпеці та її складовій продовольчій безпеці держави.

І так, усі дослідники, без винятку, в структурі національної безпеки виділяють її економічну складову. Зміцнення економічної безпеки поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності є надзвичайно важливою функцією держави. Економічна безпека визначає спроможність держави забезпечувати захист національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, здійснювати поступальний розвиток економіки з метою підтримання стабільності суспільства і

достатнього оборонного потенціалу за будь-яких умов і варіантів розвитку подій [8].

Системою нижчого порядку в структурі економічної безпеки є продовольча безпека. Англійський термін – (food security) перекладається двозначно: як продовольча безпека та продовольча забезпеченість [9]. Але, зважаючи на погіршення економічної та політичної ситуації в країні, ряд зацікавлених осіб в своїх маніпуляціях та іграх з народом використовують саме термін «продовольча безпека».

Фахівці використовують різні підходи до трактування суті категорії «продовольча безпека»: орієнтація на самозабезпечення продуктами харчування, або на їх імпорт, або на поєднання попередніх варіантів.

Дехто ототожнює «продовольчу безпеку» та «продовольче забезпечення» [10].

Разом з тим Гойчук О.І. розглядає «продовольчу безпеку» у вузькому та широкому розумінні відповідно як «стан економіки» та як «гарантовану здатність держави задовольняти потреби населення в особі кожного громадянина продуктами харчування в необхідному обсязі, асортименті і якості на рівні, що забезпечує здоров'я та інтелектуальний розвиток особи, на принципах самозабезпечення основними базовими продуктами та їх економічної та фізичної доступності, незалежно від впливу зовнішніх і внутрішніх чинників» [11].

Чіткіше трактування «продовольчої безпеки» дали Есипов В. та Маховиков Г. Під продовольчою безпекою вони розуміють «забезпечену відповідними ресурсами, потенціалом і гарантіями здатність держави забезпечити потреби населення продуктами харчування (незалежно від зовнішніх і внутрішніх загроз) в обсягах, якості й асортименті, що відповідають прийнятним стандартам і нормативам [12].

Найбільш повним можна вважати визначення «продовольчої безпеки» групи білоруських економістів: «продовольча безпека – це забезпеченість продовольчими ресурсами, потенціалом та гарантіями, здатність держави незалежно від зовнішніх і внутрішніх умов чи загроз задовольняти потреби населення країни в цілому і кожного громадянина зокрема продуктами харчування в обсягах, якості та асортименті, необхідних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особи, забезпечення здоров'я і розширеного відтворення народонаселення» [13].

Калашнікова Є.Д. та Стефанишин Б.М. у визначенні «продовольчої безпеки», роблять наголос на «задоволенні потреб населення країни в цілому й кожного громадянина зокрема в питній воді [14].

Можна довго обговорювати правомірність такого трактування «продовольчої безпеки» і знайти багато підстав на його підтвердження і відхилення, пішовши шляхом виключно науковим, шляхом з'ясування суті категорій «продукти харчування» або «продовольство» та властивостей води, які зустрічаються в науковій літературі.

Після вивчення зібраних нами літературних джерел спробуємо зробити певні узагальнення. По-перше, продукти харчування – це вся та їжа, яку отримує людина з навколишнього середовища, і котра, підтримуючи життєдіяльність людського організму, є для нього будівельним матеріалом і джерелом надходження білків рослинного й тваринного походження, жирів, вуглеводів, вітамінів, мікроелементів, води тощо. По-друге, вода має надзвичайно різноманітне значення для життєдіяльності людини. Усі її характеристики за масштабом впливу чи дії можна поділити на ті, що стосуються безпосередньо людини, і характеризують воду як продукт харчування, або на загальні (глобальні).

Що стосується безпосередньо людини, то: вода виступає самостійним проду-

ктом харчування (питна вода); поряд з органічними елементами (білками, жирами, вуглеводами) як неорганічна складова формує середовище життя клітин, підтримує зв'язки між ними; виступає основою всіх рідин в організмі (крові, лімфи, травних соків), виводить з нього непотрібні і шкідливі продукти, бере участь в обміні речовин; використовується для приготування їжі як у домашніх умовах, так і в харчовій промисловості; являється незамінним засобом гігієни людини.

До глобальних або загальних характеристик води належать: значна роль у підтриманні життя на Землі, формуванні клімату і погоди; застосування для поливу при вирощуванні сільськогосподарських культур; неабияке технічне значення (застосовується в багатьох галузях національного господарства).

Отже, на основі вище викладеного можна стверджувати, що вода є повноцінним продуктом харчування, який має специфічне двояке значення для життєдіяльності людського організму.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи усі існуючі трактування «продовольчої безпеки» пропонуємо своє бачення даного поняття: продовольча безпека – це забезпечена відповідними ресурсами та потенціалом здатність держави незалежно від внутрішніх та зовнішніх умов і загроз на принципах самозабезпечення гарантувати населенню країни в цілому та кожному громадянину зокрема фізичну та економічну доступність, якість та безпеку продуктів харчування і питної води в необхідному обсязі й асортименті на рівні фізіологічних норм, що забезпечує фізичний та інтелектуальний розвиток особи й сталий розвиток країни.

Список використаних джерел:

1. Лукінов І. І. Продовольча безпека у світовому вимірі / І. І. Лукінов // Економіка АПК. – 2001. – №4. – С. 33–36.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 39.
3. Ситник Г. П. Геополітика і національна безпека України (Опорний конспект дистанційного курсу навчальної дисципліни) : Навчальний посібник / Г. П. Ситник, В. Ю. Богданович, М. Ф. Єжеев. – К. : Міленіум, 2003. – 80 с.
4. Хилько О. Л. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «національна безпека» / О. Л. Хилько // [Електронний ресурс]. – Режим доступу [www.sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/.../ politic_50.2003.185-194.pdf](http://www.sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/.../politic_50.2003.185-194.pdf).
5. Василенко С. Створення та розвиток систем національної безпеки в умовах проголошення незалежності України / С. Василенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://webcache.googleusercontent.com/:bibl.kma.mk.ua/pdf/pidruchnuku/21/27.pdf>>.
6. Срібний В. І. Економічна безпека як складова національної безпеки / Срібний В. І. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.nbuv.gov.ua>>.
7. Чуйко З. Д. Питання конституційних засад національної безпеки в Україні / З. Д. Чуйко // Вісник Акад. правових наук України. – 2008. – № 3 (54). – С. 137–139.
8. Стрілець О. М. Зовнішньоекономічні ризики в системі забезпечення економічної безпеки держави / Стрілець О. М. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67826.doc.htm>.
9. Словарь иностранных слов. – М. : Проспект, 1996. – С. 34.
10. Виступ Миколи Присяжнюка на Аграрному форумі // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://pryss.org/2010/02/12/pryama-mova-vistap-mikoli-prisyazhnyuka-m-agramomu-forumi>>.
11. Гойчук Ольга Іванівна. Продовольча безпека : теорія, методологія, проблеми: Автореф. дис д-ра екон. Наук : 08.07.02 / Миколаївський держ. аграрний ун-т. – Миколаїв, 2004.

12. Есипов В. Е. Внутренние и внешние угрозы продовольственной безопасности России / В. Е. Есипов, Г. А. Маховиков. – СПб. : Изд-во СПб гос. университета экономики и финансов, 2005. – 192 с.
13. Бекенов С. С. Продовольственная безопасность – как составляющая экономической безопасности / С. С. Бекенов // Вестник КРСУ. – 2004. – № 2. – С.16–22.
14. Калашнікова Є. Д. Продовольче забезпечення регіону за умов трансформаційної економіки / Калашнікова Є. Д., Стефанишин Б. М. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008_6/6.pdf>.
15. Проект Закону України «Про основи продовольчої безпеки України» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/linkl/ed_2011_04_08/JF6GI00A.html>.

***Annotation.** The place of food security in the national security. Studied its interpretation by different authors, and given their own vision of the problem. Found out the legitimacy of attributing the problem of population with fresh water to food security subsystems.*

***Key words:** national security, economic security, food safety, food security, food crisis.*

УДК 005.936.3:332.146.3

Бурковський А.П., старший викладач Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

КЛАСТЕРНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ДІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В статті проаналізовано теорії кластерів, визначено їх складові частини, подана методика застосування патентного аналізу для вибору кластерної взаємодії, обґрунтовано вплив державних структур на ефективне функціонування кластерів.

***Ключові слова:** теорії кластерів; промислові, інноваційні та регіональні кластери; конкурентоспроможність; підприємства; патентний аналіз; державні структури.*

У вітчизняній економіці великі сподівання покладаються на формування інтеграційних систем найефективнішими, з яких є кластери. Модернізація економіки на засадах кластерної інноваційної моделі вимагає принципово нових організаційно-правових та фінансових стимулів.

Проблемам кластерного розвитку економіки та інноваційних кластерів в цілому у різний час були присвячені праці О. Богми [9], М. Войнаренка [8], В. Дубницького [3], С. Єгоров [4], С. Соколенко [10;11], Г. Семенов [9] та інших фахівців у площині класте–ризації. Значний внесок у розвиток кластерної теорії, міжфірмової взаємодії, зокрема питань, що стосуються організаційного та фінансового забезпечення, зробили зарубіжні вчені: Є. Дахмен, М. Портер, Д. Сольє, Толенадо [7], А. Маршал [5] та інші.

Кластерний підхід, який базується на методології, розробленої М. Портером є найбільш перспективним і радикальним шляхом підвищення конкурентоспромо-